

Nr 140

Av herr **Anderson, Carl Albert**, och herr **Nilsson, Hjalmar**, om en allmän översyn av familjepolitiken.

Under senare år har vårt folks reproduktionstal och därmed sammanhängande frågor blivit föremål för allt starkare uppmärksamhet. Ett naturligt skäl för ett sådant ur trettioalets diskussioner återuppväckt intresse vågar man tillskriva den förhållandevis säregna åldersstruktur, som Sveriges befolkning för närvarande äger. Den har ju fått markant profil av den låga nativiteten under 30-talet men också av de kraftigt stegrade födelsetalen framför allt vid 40-talets mitt. De problem, vi nu ställs inför, kan emellertid icke reduceras till en fråga om befolkningspyramidens aktuella brist på symmetri. De är av långt mer allvarlig art.

Visserligen är det sant att siffrorna för såväl antalet ingångna äktenskap som födda kommer att uppvisa en stegring mot slutet av innevarande årtionde. Härför borgar det faktum, att nyssnämnda stora födelsekullar då uppnår åldrarna för familjebildning. Om nuvarande tendens i utvecklingen kvarstår, kommer likväl den reproduktion det då blir fråga om att endast ge en relativ befolkningsökning. Om full generationsväxling blir sålunda ej tal. Gjorda beräkningar över en framtida utveckling visar, att under tjuugoårsperioden 1955—1975 åldersgrupperna under 15 år sjunker från 24 till 22 % av den totala befolkningen, medan grupperna över 65 år stiger från 11 till inemot 15 %.

Det finns givetvis en rad förklaringar varför en sådan utveckling kan emotses. Det som emellertid överraskar den som vill nalkas och tränga in i hithörande problematik är, att de faktorer som bestämmer befolkningsutvecklingen i så ringa omfattning blivit föremål för vetenskaplig analys. Icke minst i nuvarande läge hade det varit värdefullt att äga tillgång på en sociologisk bedömning av de idéströmningar och gruppattityder, som på detta område bidrar till att forma utvecklingen.

Rör man sig därför i sådana stycken på osäker mark, blir dock säkerheten större, då man kommer in på mer materiella ting. Att barnfamiljerna har en i förhållande till andra samhällsgrupper svag ekonomisk ställning är ett välkänt faktum, och ingen torde vilja bestrida att detta i ett samhälle som vårt har betydelse för nativitetstalen. Problemen reser sig emellertid redan inför den primära frågan om familjebildning och anskaffande av bostad.

Förlovade eller nygifta ungdomar ställs i de flesta fall inför en olycklig

men icke okänd kombination av brist på bostäder och höga hyreskostnader. Att bostadsbristen fördröjer ingående av äktenskap är väl omvittnat liksom att hyreskostnaderna påverkar valet av lägenhetsstorlek. I de nybyggda fastigheter till vilka ungdomen i så stor utsträckning hänvisas, är hyrorna vanligen sådana, att en rimlig social målsättning allvarligt äventyras. Framför allt brukar detta bli fallet då barnen träder in i de unga makarnas liv och kräver sin del av bostadsutrymmena.

Barn i ett äktenskap medför emellertid icke endast direkta kostnader. De brukar också bidra till att tidigare inkomstkällor avskärs eller reduceras. I det alltmer vanliga läge där den unga husmodern fram till graviditeten varit förvärvsarbetande, innebär barnsörden trots samhällets stödåtgärder ett inkomstbortfall, som drabbar den unga familjen just då i stället en inkomstförstärkning hade varit önskvärd. För många känns det utan tvekan som en paradox att ju mer barnaskaran sedan växer, desto ouppnåeligare är för de allra flesta den större bostad som vore skälig.

Frågan om gifta kvinnors förvärvsarbete har heller icke endast den betydelsen, att familjeekonomien försvagas då barnen föds och kvinnan lämnar sin anställning. Många unga barnfamiljer anser sig icke kunna undvara kvinnans inkomst av förvärvsarbete. Den arbetsbörda som därigenom uppstår för en ung moder är sådan att den utan vidare kan tillmätas en barnbegränsande effekt. Man kan med fog konstatera att den unga moderns roll i arbetslivet är en fråga som ännu icke funnit någon tillfredsställande lösning.

För såväl man som kvinna medför barnen särskilt i de unga äktenskapen också problem, som hänger samman med deras yrkesutbildning. Härvidlag utgör den i vedertagen mening studerande ungdomen och de s. k. studentäktenskapen något som varit föremål för både debatt och åtgärder. Mindre uppmärksamhet har hittills ägnats de talrika fall där yrkesarbete förenas med kvällsstudier. Denna form av kunskapsinhämtande ställer stora och speciella krav i ett ungt äktenskap. Det finns vidare anledning erinra om hur näringslivets och hela samhällets strukturomvandling i växande omfattning kommer att kräva fortlöpande ny- och omskolning av arbetskraften. Att sådan fortutbildning eller anpassning icke blir svårare för de förvärvsarbetande i en barnfamilj än för andra är ett rättvisekrav, vars tillgodoseende hänger samman med sådana faktorer som familjeekonomi och studiemöjligheter i hemmet.

Till bilden av de unga familjernas svårigheter bör också föras de komplikationer som värnplikten kan medföra. Den infaller i ett skede av unga mäns liv då många redan ingått äktenskap. Att den medför ekonomiska uppostringar och därav föranledda olyckliga följdverkningar är klart.

Betraktar man sist lämnade exempel som ett bevis för ungdomens solidaritet med samhället, blir en följdfråga omedelbart aktuell. Men hur välformulerat svaret på denna än blir och hur mycket som än medtages i en

uppräknning av samhällets omfattande stöd- och hjälpåtgärder för de unga familjerna, kvarstår dock de alarmerande fakta som inledningsvis angetts.

Förevarande motion har sökt fånga något av det, som ger bekymmer åt unga äktenskap och därför bland mycket annat kan antagas äga relevans vid överväganden om en sådan familjepolitisk nygiv som måste hållas för starkt önskvärd. Som framgått spänner frågeställningarna över många av samhällslivets områden. Kunskapsmaterial för avvägning mellan sådana åtgärder som kan anses motiverade saknas i stora stycken. Frågan är emellertid av sådan betydelse, att man svårligen kan komma förbi den vid förmandet av en god politik för 60- och 70-talens svenska samhälle.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställer undertecknade,
att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t påtala behoven av
en allmän översyn av den svenska familjepolitiken och till-
lika uttala sin önskan om en allsidig utredning av därmed
förknippade frågor.

Stockholm den 25 januari 1960

Carl Albert Anderson

E. Hjalmar Nilsson

Nr 141

Av herr Dahl, *angående reseersättning till föräldrar med barn
å vissa anstalter.*

(Lika lydande med motion nr 174 i Andra kammaren)

Stockholm den 25 januari 1960

Einar Dahl

Nr 142

Av herr Edström m. fl., *om utredning rörande äldreomsorgen.*

(Lika lydande med motion nr 172 i Andra kammaren)

Stockholm den 22 januari 1960

Gunnar Edström

Eric Källqvist

Martin Söderquist